

白居易

Po Ěü-i
Datlovník
v meruňkovém
sadu

P R A H A

2 0 1 3

V Y Š E H R A D

Z ČÍNŠTINY PŘELOŽIL
JOSEF KOLMAŠ

PŘEBÁSNILA
JANA ŠTROBLOVÁ

Překlad, poznámky, doslov, chronologie, rodokmen
© Josef Kolmaš, 2013

Přebásnění
© Jana Štroblová, 2013

ISBN 978-80-7429-329-0

NAD
ČETBOU
STARÉHO
MISTRA

讀老子

„Mlčí, kdo zná,
nezná, kdo mluví slova,“
říkal prý Starý Mistr denně znova.
Když to byl Starý Mistr, jenž kdeco znal, -
proč on taky
napsal tu knihu s pěti tisíci znaky?

PÍSEŇ
O VĚČNÉM
ŽALU

長恨歌

Prodává za pár stříbrných

Kdo?

Starý uhlíř.
Oči plné kouře,
tvář, kterou prošel oheň, prach a bouře.
Šedivé skráně,
černých prstů deset.

Kde?

V Jižních horách,
pod oblohou,
v lese.

A co tam dělá?

Nikdy nezahálí,
naseká dříví,
z něho uhlí pálí.
Prodává za pár stříbrných.

Co za ně?

Šat,
sousto do úst,
jinak prázdné dlaně.

Skrovňoučké sousto, tenký šat. A denně
aby měl strach, že uhlí klesne v ceně.

A přeje si teď, sám už zkrehlý vlastně,
ať letos přijde zima hodně časně.

Ta přijde. Sníh... Zapřáhnout bryčku – jedem!
Hladový člověk s volkem. Zlá pouť ledem.

Konečně městská brána. Za ní, ztuhlý,
čeká, až lidé koupí jeho uhlí,

vtom přijel – koňmo – s jakým asi cílem? –
úředník ve žlutém. A jeho sluha v bílém.

Už uhlíř spatřil ty zlověstné jezdce;
musí vézt uhlí vrchnosti, ač nechce...

Od paláce, kde platí kouskem látky
za plný vůz, pak táhne s prázdnou zpátky.

Matka opouští dítě

Opouští matka dítě, dítě matku. Tváře
v slzách a slunce v mlze... Slyšet nářek.
Veliký generál,
ten, který v Kuan-si
neméně velikým a slavným vojskům velel,
přivlekl zajatce a zničil nepřátele,
takže je opět
na listině cti.
Dva milióny ve zlatě dal císař. Za tu cenu
generál potom dostal novou ženu
z Luo-jangu.
Báseň; mládí, květ a sen...
Tak to už chodí:
Hned jak přijde nová,
muž si ji jako lotos v dlani chová
a starou zapudí
jak z oka trn.
Pro jednu ženu, proč se pro ni trápí...
A má dvě děti.
Kdo mu nyní dá pít,
tomu, co sotva
uvidělo svět;
chytá tě za šat, posadíš ho – brečí.
Ani to druhé, i když je už větší,
neumí chodit.
Generál je teď
nadšený novou ženou.
Kdo pít dá mu,
dítěti, které ztrácí proto mámu?

I lesní ptáci mají hnízda...
Těm je líp...
Samička neodchází od svých mláďat,
sameček jí dá všecko, co jí má dát,
věrně ji hlídá.
Ale u lidí,
tam je to jako u švestek a broskví.
Zafouká vítr –
krásný květ se doskví,
opadá, zajde,
plod zůstane sám...
Ty, staronová nevěsto, však poslyš:
Luo-jang ještě
má v rudých komnatách
žen, co je kapek deště.
Generál jistě získá
zas nové zásluhy jak kdysi
a vezme si novou ženu,
zas novější nežli ty jsi!

Stříbrný džbánek ze dna studny

Stříbrný džbánek
je užuž ze dna studny vytažený,
vtom se přetrhne provaz, na němž ten džbán visel.
Nefritová vlásenka
je užuž obroušena na kameni,
a vtom ta vlásenka uprostřed rozlomí se.

Potopený džbán, zlomená vlásenka –
kdo ty věci spasit může?
Na ně dnes myslím, když se loučím...
Co stalo se?
Můj příběh.
Nuže:

Před lety, když jsem byla dívka
a žila v svém rodném domě,
že kráska, nad kterou není, říkali o mně.
Že mé vlasy na spáncích jsou křídélka podzimmích cikád,
mé obočí – hřeben hor v dáli, slýchala jsem říkat.
Tehdy jsem s družkami si hrála,
v zadních zahradách měla nebe,
tehdy jsem neznala ještě,
milý můj, tebe.
Až jednou: Stála jsem na zídce, trhala třešně.
A vtom – ty. Na bílém koni, u jívy něžné...
Hleděli jsme na sebe z dálky – ty z koně, já ze zdi.
Hned jsem poznala, že v sobě máš lásku
jak palčivé hvězdy.

42 Jak když mě voláš – já načla řeč ze zídky, shora...

Tys jen ukázal k cypřišům, sosnám na Jižních horách –
že tvé city jsou pevné jak stromy tam, ukázal jsi.
A já si potají spletla do uzlu vlasy
a vydala se za tebou – k tobě.
Těch pět šest let, co jsme spolu,
tví rodiče dokola mluví, či nahoru dolů:
„Řádná žena je žena řádně vdaná. Nejiná.
Ta, která přiběhne sama, je konkubína, ženština.
Ta nemůže obětovat předkům – odtrhla se od předků!
Ta nemůže na hroby jim nosit květ pelyňku, okřehku...“
Pochopila jsem nakonec, že nemám v tvém domě být déle.
Ale kam složit hlavu? Jsem jak dítě osiřelé,
mí rodiče sice žijí,
i se známými,
s příbuznými,
po tajném útěku s tebou nesmím se stýkat však s nimi.
Jsem samý stud, smutek – a není pro mě návrat.
Pro pouhý den tvé lásky, pro tu jedinkou závrť
život jsem prohrála.

Už jen radu mám, a tu předejte
dál, dívky zamilované:
„Tak snadno mužům se nevzdejte.“

Obecní volek

Obecní dobytče – volek. Obecní vůz vleče.
Na břehu řeky Čchan
mu písek naň naloží večer,
i večer, i ráno... Kolikpak ťinů asi
váží vůz písku? Kdo tolik ho objednal si?
Tam k pěti branám ho vozí, pod stromy, jež tam pěstí,
pod zelené jasany. Tam – k vyspravení cesty.
Včera byl u dvora přijat nový ministr v lesku zlatém...
Co kdyby kopyta jeho koně se umazala blátem?
Ministře!
Kopyta tvého koně čistá do písku bijí,
jenže volek, jak táhl náklad, si do krve odřel šíji.
Ministře!
Kdybys jak o své koně pečoval o lidi, líto
by volka mi bylo snad stejně, ale neříkal bych to.

Liška od staré mohyly

Liška od staré mohyly, vychytralá...
Zčistajasna se půvabnou ženou stala.
Má líčidla na tváři
a drdol nad změněnou hlavou,
namísto oháňky
červenou sukni vlavou.
Pomalým krokem obchází zapadlou vískou.
Všechno je v poklidu, slunce už stojí nízko.
Hned liška kráska zazpívá, hned zatančí, hned jen vzdychá.
Ví, kdy obočí nezvedat, šperkem neřinčet –
teď je tichá.
Vtom zas tak nakažlivě výskne, tak jí do smíchu je,
že devět z deseti mužů
se do ní zamiluje.
Kde jen se bere svůdnost
falešné krásy?
Jak teprve ryzí krása by nás asi získala si!
Ať ryzí, ať falešná,
muže uchvátí vždycky.
A přitom – vždyť nechce faleš,
jen ryzost by chtěl cit lidský!
Lištička v ženském převleku, liška, ten lstivý hončí,
ta mužům tu rudě zatemní
ve dne i v noci oči.
Žena však, jako liška úlisná,
ta ještě víc škodí:
den za dnem jim srdce stahuje
do hluboké vody.
Nebyl snad půvab konkubín Ta, Pao nad jed v číši?

Dokázal lidi zahubit,
mohl vyvrátit říši.

Už víš, pane, jaké nástrahy v závratných hlubinách jsou?
To když se krása falešná
pomíchá s ryzí krásou.

Drak z černé tůně

V hluboké tůni, kde stín nejtmaší je,
po celá léta božský drak prý žije.
Z lidí však v životě
ho nikdo nespatrił.

Úřad dal stavět chrám až těsně u vod.
Ale drak přece nemá božský původ!
To jenom člověk rád
boha si vytváří.

Ať přijde hojnost nebo neúroda,
ať přijde sucho, mor či velká voda,
v dědině říkají:
To drak. To drak. To drak.

Jeden dá sele, druhý víno leje,
třetí se modlí ústy čaroděje,
ráno i navečer
leží ves v modlitbách.

Fouká-li vítr – bůh prý přišel zase.
Peníze letí, papír třepetá se
a brokát rozhoupá
barevný slunečník.

Vítr se ztišil – bůh je na odchodu.
Kadidla hasnou u chrámových schodů,
mísy a poháry
vychladnou pomalu.

Plná je selat vodní skála stinná.
Traviny svítí krůpějemi vína.
Nevím, co z toho bůh drak přivlastní si.
Jen lišky z hor a hbité lesní krysy
jsou dlouho přečpané
a dlouho opilé.

Proč krmit lišky?
Co je vinou selat?
Rok co rok lidé dál to budou dělat.

Chudáka sele místo boha draka
požírání stále liška všelijaká.
Ví to drak,
přikrytý devíti vodami?

OBSAH

NAD ČETBOU STARÉHO MISTRA	7
PÍSEŇ O VĚČNÉM ŽALU.....	11
NOVÉ ZPĚVY	23
<i>Úvod</i>	24
Širošířé moře	25
Stařec se zlomenou rukou.....	27
Zajatec	30
Sosna v rokli.....	33
Opožděný soucit	34
Satén z Liao	36
Prodává za pár stříbrných	38
Matka opouští dítě	40
Stříbrný džbánec ze dna studny.....	42
Obecní volek	44
Liška od staré mohyly	45
Drak z černé tůně.....	47
Nebesa jsou změřitelná.....	49
Mluvící papoušek	50
Sběratel písní	52
ZPĚVY Z ČCHIN	55
<i>Úvod</i>	56
Námluvy	57
Břemeno daní	59
Osudy panských sídel	61
Přátelé.....	64
Těm, kdo setrvávají v úřadě	66

Exegi monumentum.....	68
S lehkým srdcem u plného stolu.....	70
Pětistrunná loutna.....	71
Písně a tance.....	72
Kupte si květiny	73
PÍSEŇ O LOUTNĚ.....	75
<i>Úvod</i>	76
JINOTAJNÉ.....	85
Otázka	87
Na mostě.....	88
Otázka pro jeřába.....	89
Jeřábí odpověď.....	89
Jeřáb	90
Papoušek	91
Červený papoušek	92
Vzdělcům pro útěchu	93
Bílá pivoňka	95
Vypouštění sokola.....	96
Dvě vlaštovky.....	98
Kafrový strom.....	99
Osamělý wutchung v klášteře Oblačný příbytek.....	101
Datlovník v meruňkovém sadu	102
Vistárie	104
Dům, v kterém straší.....	106
Sen o nesmrtelnosti.....	108
TRPKÝ ÚDĚL ŽENY	111
Žena myslící na vzdáleného muže	113
Touha	114
Studená noc v ženské komnatě	116
Teskno	117
Puklé srdce	118
Wang Čao-ťün	119
Trpký úděl ženy	120

ZEMĚŽLUČ	123
Básník se dívá na sečení obilí	125
Noc ve vsi na sever od hory C'-ke.....	127
Zeměžluč	128
Krutá zima na vsi.....	130
Vybírání obilné daně.....	131
Nový kožich	132
Nad sklizenou úrodou	133
Velká voda	134
Konec roku	136
MÍ PŘÁTELÉ.....	137
Básníkův hrob.....	139
Žalozpěv nad smrtí básníka Tchang Čchü	140
Odpověď šao-jinovi Jü Čch' na dotaz, co bych chtěl.....	142
V nemoci dostávám dopisy od Fana	143
Od palácového hodnostáře Čchien a jsem obdržel dopis, v němž se táže na mou oční chorobu.....	144
Moji přátelé Wej-č', Tun-š' a Chuej-šu jeden za druhým zemřeli, opuštěný a s bolem v srdci tedy skládám tato dvě čtyřverší.....	145
Nad starými verši.....	146
Pro mnicha z hor.....	147
Loučení s buddhistickým mnichem učitelem.....	148
OSAMĚLÉ TOULKY	149
Divoké husy.....	151
Ryby	153
Přesazený lotos	154
Citera	155
V ulicích sídelního města	156
Podzimní toulky	157
Stezka na horu	158
Radost z míru.....	159
V první podzimní den – k Lejouskému parku.....	160

Jaro a stáří	161
Příchod jara	162
V Západní besídce při jezírku místní správy	163
Noc v bambusové chýši	164
Sám na Západní věži.....	165
Osamělé toulky	166
Povzdech	167
Procházka Čao-cchunem	168
VZPOMÍNKY NA DOMOV	169
Vesnička jménem Ču Čchen	171
Od dob, co v Che-nanu vypukly nepokoje	175
Zas v domě nad řekou Wej	176
Vzpomínka na domov	178
Příbytek	179
Příležitostná z Luo-jangu	180
Sbohem obyvatelům Chang-čou	182
Vzpomínky na Ťiang-nan	183
Při zprávě, že můj synovec Želvička začíná psát básně	185
Noc studené stravy	186
Ženě.....	187
A zas jaro v Luo-jangu	189
Z poháru dlouhého žití.....	190
Třetí den v třetím měsíci.....	192
Noční návraty	193
Smutek nad ztrátou maličkého Cchueje.....	194
Doma v podzimní den.....	195
V nemoci	196
Tři pro vlastní rozptýlení	199
Na odpočinku	200
Hloubení mělčiny u Dračích vrat.....	201
Zpráva ze zámoří	202
Má odpověď.....	202
Můj obraz v zrcadle	203
Stáří v rodinném kruhu	204

DOVĚTEK K BÁSNÍM.....205

Josef Kolmaš:

VYSVĚTLIVKY.....211

PO ŤŮ-I – ŽIVOT A DÍLO233

ŽIVOT PO ŤŮ-IHO V DATECH.....245

PO ŤŮ-IHO RODOKMEN250

Po Ěü-i Datlovník v meruňkovém sadu

Z ěínských originálů podle různých vydání
vybral, přeložil, vysvětlivky a doslov napsal
a chronologii a genealogickou tabulku sestavil
Josef Kolmaš. Přebásnila Jana Štroblová
Typografie Zdeněk Stejskal
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
roku 2013 jako svou 1120. publikaci
K vydání připravil Miloslav Źilina
Odpovědná redaktorka Marie Válková
Vydání druhé. Stran 256
Vytiskla tiskárna PBTisk, s r. o.
Doporučená cena 298 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-329-0